

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

Львівського національного університету

імені Івана Франка

академік НАН України

професор Роман ГЛАДИШЕВСЬКИЙ

10. 2023 року

ВИСНОВОК

розширеного засідання наукового семінару кафедр англійської філології, іноземних мов для гуманітарних факультетів, перекладознавства та контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка, кафедри прикладної лінгвістики Національного університету «Львівська політехніка», кафедр комунікативної лінгвістики та перекладу, англійської мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, кафедри граматики англійської мови Одеського національного університету імені І. І. Мечникова щодо докторської дисертації Мельничук Оксани Дмитрівни на тему «Когнітивне схематизування досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі», представленої на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук з спеціальності 10.02.04 – германські мови.

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ

розширеного засідання наукового семінару кафедр англійської філології, іноземних мов для гуманітарних факультетів, перекладознавства та контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка, кафедри прикладної лінгвістики Національного університету «Львівська політехніка», кафедр комунікативної лінгвістики та перекладу, англійської мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, кафедри

граматики англійської мови Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (протокол № 1 від 18 жовтня 2023 року).

ПРИСУТНІ: завідувач кафедри англійської філології, канд. філол. наук, проф. Білинський М. Е., д. філол. наук, проф. Бехта І. А. (голова), д. філол. наук, проф. Андрейчук Н. І., д. філол. наук, проф. Дудок Р. І., д. філол. наук, проф. Яхонтова Т. В., к. філол. наук, доц. Татаровська О. В., к. філол. наук, доц. Бернар Г. Б., к. філол. наук, доц. Ділай І. П., к. філол. наук, доц. Курпіль О. С., к. філол. наук, доц. Саноцька Л. Г., к. філол. наук, доц. Сподарик О. В., к. філол. наук, доц. Федорчук М. М., к. філол. наук, доц. Черкас Н. В., к. філол. наук, доц. Бехта-Гаманчук М. П., к. філол. наук, доц. Бігдай М. О., к. філол. наук, доц. Боднарчук Н. І., к. філол. наук, доц. Гриців Н. М., к. філол. наук, доц. Ділай М. П., к. філол. наук, доц. Карп М. А., к. філол. наук, доц. Ковалевська Т. І., к. філол. наук, доц. Романишин Н. І.

ЗАПРОШЕНІ: д. філол. наук, проф. Левченко О. П., д. філол. наук, проф. Бялик В. Д., д. філол. наук, проф. Єсипенко Н. Г., д. філол. наук, проф. Морозова І. Б.

Здобувачка: Мельничук О. Д.

СЛУХАЛИ: Обговорення та рекомендацію до захисту дисертаційного дослідження здобувачки **Мельничук Оксани Дмитрівни** «Когнітивне схематизування досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі», подане на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук з спеціальності 10.02.04 – германські мови. Тему затверджено на засіданні Вченої ради Національного університету «Львівська політехніка» (протокол № 2-22/23 від 18 жовтня 2023 року).

Голова: Слово надається Мельничук Оксані Дмитрівні для викладу основних положень дисертаційного дослідження «Когнітивне схематизування досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі».

Мельничук О.Д. доповіла про основні положення дисертації, їх наукову новизну, практичне значення, відповіла на зауваження рецензентів та запитання членів кафедри.

Шановні колеги! Дозвольте представити вам основні наукові положення дисертації на тему: «Когнітивне схематизування досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі», що виносяться на захист.

Дисертацію присвячено когнітивному схематизуванню досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі. Втілений досвід *невербального* в художньому прозовому тексті представлено як фреймову схему моделювання з опертям на структурний, когнітивний та інтерпретаційний виміри. Дослідження охоплює два парадигмальні напрями: ідеї Львівської наукової школи лінгвістики тексту (проф. І. А. Бехта), що сягає витокami концепцій Р. Інгардена, філософа Львівсько-варшавської школи, та комп'ютерне опрацювання текстової інформації з метою верифікації та систематизації лінгвістичних даних (проф. О. П. Левченко).

Невербальна комунікація у художньому тексті привертає увагу дослідників у контексті вираження емоцій персонажами (С. В. Гладь, М. П. Степанюк, О. Klineberg), художньої інтерпретації жестів (W. Habicht, G. Bolens, P. Gidal), стилістичного наповнення (L. C. Pelzer, D. E. Smith, R. G. Benson), художнього перекладу (С. Nord, J. Liu, H. Vermeer), взаємодії вербальних та невербальних компонентів (Г. І. Барташева, Л. В. Солошук, Н. Kalverkämper), семіотичних та наративних характеристик (I. Albers, B. Korte, F. Poyatos), однак перебуває на периферії дослідницьких інтересів, пов'язаних із втіленням досвіду *невербального* шляхом його схематизування у художньому дискурсі.

Актуальність теми дисертації визначається її відповідністю загальним спрямуванням сучасної лінгвістики з позицій вивчення лінгвістики тексту, зокрема *когнітивної наратології, когнітивної поетики, когнітивної стилістики* та пов'язана з дослідженням пізнання досвіду *невербального* у художньому дискурсі як реалізації когнітивного схематизування.

Мета дисертаційної праці – теоретично змоделювати та практично виявити у художньому дискурсі когнітивне схематизування констант досвіду *невербального* як втілене та організоване у вигляді системи фреймів знання та досвід про невербальну комунікацію/поведінку, беручи до уваги структурний, когнітивний та інтерпретаційний виміри.

Заявлена мета передбачає вирішення конкретних **завдань**:

- обґрунтувати теоретичні засади дослідження констант досвіду *невербального* з огляду на структуралістську парадигму вивчення тексту;

- визначити методологію та розпрацювати методику комплексної реалізації когнітивного схематизування констант досвіду *невербального* з позицій лінгвістики тексту, що охоплює когнітивну наратологію, когнітивну герменевтику та аналіз художнього дискурсу;

- інтерпретувати поняття констант досвіду *невербального* у зв'язку з філософськими, когнітивними та психологічними категоріями пізнання;

- розкрити шляхи, способи й механізми вияву констант досвіду *невербального* у системі фреймової моделі;

- висвітлити структуру та процедуру аналізу семантичного, синтаксичного, тематичного та наративного фреймів констант досвіду *невербального* у англійськомовному художньому дискурсі;

- окреслити когнітивний аспект семантичного, синтаксичного, тематичного та наративного фреймів констант досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі;

- описати інтерпретаційний аспект семантичного, синтаксичного, тематичного та наративного фреймів констант досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі.

Об'єктом дослідження є константи досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі.

Предметом дослідження є когнітивне схематизування констант досвіду *невербального* як фреймової моделі шляхом означення структурних, когнітивних та інтерпретаційних вимірів досліджуваного феномену.

Одиницями аналізу є частотні лексеми, які виявляють слоти семантичного фрейму, конструкційні граматичні схеми синтаксичного фрейму, частотні лексеми, які актуалізують теми/концепти ХПТ на рівні тематичного фрейму, текстові фрагменти, які містять пряме, непряме та невласне-пряме мовлення персонажів у наративному фреймі.

Матеріалом дослідження слугували 20 художніх прозових текстів англійськомовних письменників-постмодерністів XXI ст. на воєнну тематику, що представляють жанр історичного роману, як от: Boyne J. «The Boy in the Stripped Pajamas» (2008), Byatt A. «The Children's Book» (2009), Doerr A. «All the Light we Cannot See» (2014), Flanagan R. «The Narrow Road to the Deep North» (2013), Follet K. «Jackdaws» (2006), Ford J. «Hotel on the Corner of Bitter and Sweet» (2009), Hannah K. «The Nightingale» (2017), Liardet F. «We Must be Brave» (2019), Mitchel D. «Cloud Atlas» (2004), McEwan I. «Atonement» (2001), McEwan I. «Sweet Tooth» (2012), Quinn K. «The Huntress» (2019), Rosnay T. de. «Sarah's Key» (2007), See L. «Shanghai Girls» (2009), Sepetys P. «Between Shades of Gray» (2011), Shaffer M. A., Barrows A. «The Guernsey Literary and Potato Peel Pie Society» (2009), Sullivan M. «Beneath a Scarlet Sky» (2017), Morris H. «The Tattooist of Auschwitz» (2018), Waters S. «The Night Watch» (2006), Zusak M. «The Book Thief» (2006).

Методологія дослідження ґрунтується на загальних теоретичних засадах лінгвістики тексту (І. А. Бехта, Т. В. Радзієвська, О. О. Потєбня, R. de Beaugrande, E. Benveniste, K. Bühler, W. Dressler, R. Ingarden), конкретизована у когнітивній наратології, що розглядає підходи до моделювання знання та досвіду про невербальну комунікацію/поведінку як когнітивного схематизування, втіленого у естетичній реальності художнього прозового тексту з метою пізнання його смислу (І. А. Бехта, D. Herman, P. Hühn, M. Jahn, J. Meister, A. Nünning, G. Olson, J. Phelan, M. Toolan), художньому дискурсі, який структурує константи досвіду *невербального*, згідно з контекстними умовами його реалізації під час розгортання сюжету художнього прозового тексту (І. А. Бехта, В. Korte, S. Chatman, W. Chafe, P. Hartmann, M. Hoey, R. Ingarden, S. Titscher), когнітивній герменевтиці – інтерпретаційній парадигмі, яка тлумачить константи досвіду *невербального* як частину смислу художнього прозового тексту із залученням семантичного, синтаксичного, тематичного й наративного фреймів та врахуванням структурного, когнітивного та інтерпретаційного аспектів (О. П. Левченко, У. Еко, П. Рікер, W. Iser, Н. Jauss, Т. Kindt, Н.-Н. Müller, J. Petofi, М. Pratt, Н. Rieser, Р. Ricoeur, Р. Тере). Когнітивно-нاراتологічна методологія розпрацьовує вивчення наративу як

вербального, слухового чи зорового уявлення, художньої форми комунікації, залучаючи герменевтичні основи теоретизації когнітивних параметрів з метою подальшої сприйнятності наративів у художньому дискурсі (I. A. Бехта, R. Ingarden, A. Nünning, J. Phelan, M. Toolan).

Методи і прийоми дослідження. Поставлені у праці завдання вирішено з урахуванням багатоаспектності когнітивного схематизування констант досвіду *невербального*. Завдання зумовлено потребою застосувати методiku системного аналізу англійськомовного художнього дискурсу у поєднанні із загальнонауковими (спостереження, опис, систематизація, індукція, дедукція) та емпірико-теоретичними (аналіз, синтез) методами, поетапно залучаючи метод когнітивного моделювання (представлення констант досвіду *невербального* у художньому дискурсі у вигляді системи фреймів); метод аналізу дискурсу (упорядкування художніх текстів як корпусу та контекстів); текстовий аналіз (виокремлення лексичних одиниць, що позначають константи досвіду *невербального*); компонентний аналіз (визначення семного складу констант досвіду *невербального*) дескриптивний і лінгвостилістичний аналіз (для встановлення типів персонажного мовлення та стилістичної маркованості лексичних одиниць констант досвіду *невербального*); концептуальний семантичний опис (типологія лексем на позначення констант досвіду *невербального* відповідно до слотів); текстову інтерпретацію (пояснення семантики лексем, конструкційних схем, актуалізація концептів художнього тексту, виявлення наративних функцій згідно з контекстом); когнітивно-герменевтичний аналіз (розуміння констант досвіду *невербального* як загального смислу ХІТ); системно-функційний аналіз (систематизація та класифікація лексичних позначень, конструкційних схем, тем/концептів, дискурсних зон наратора ↔ персонажів); кількісний аналіз (представлення кількості типів семантичних значень і граматичних конструкційних схем) із залученням методів прикладної лінгвістики: статистичного опрацювання кількісних показників та комп'ютерного аналізу текстових даних (застосунки Voyant Tools, SketchEngine).

Процедура вивчення когнітивного схематизування констант досвіду *невербального* поетапно розкриває суть проблеми, згідно із системою поверхневих

та глибинних фреймів, та організована як (1) кількісна (відносна, абсолютна частота, ранг і загальна кількість лексем) та якісна (контексти вживання лексем, виокремлення описового та неописового значення) характеристика досліджуваного корпусу у семантичному фреймі; (2) встановлення типів та кількості конструкційних схем, які охоплюють відповіді частини мови та виявлення типів значення констант досвіду *невербального* (акустичне, неакустичне, фізичне, емотивне, метафоричне) у синтаксичному фреймі; (3) експлікація прямої (шляхом аналізу відповідних частотних лексем) та непрямой (шляхом встановлення зв'язку з константами досвіду *невербального*) актуалізації тем/концептів WAR, TIME, LOVE, CARE, NURSING, HOME у тематичному фреймі; (4) дослідження форм зовнішнього (прямого, непрямого, невласне-прямого) та внутрішнього (цитованого монологу, психонарації, наративного монологу) персонажного мовлення – у зв'язку з позначеннями констант досвіду *невербального* як мисленнєво-мовленнєвої діяльності; розкриття наративних функцій констант досвіду *невербального* у дискурсі художнього тексту (когнітивної, комунікативної, дискурсної).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що вперше у лінгвістиці тексту на матеріалі сучасного англійськомовного дискурсу

– змодельовано представлення констант досвіду *невербального* як організованого втіленого знання у системі поверхневих (семантичний, синтаксичний) та глибинних (тематичний, наративний) фреймів з урахуванням структурного, когнітивного та інтерпретаційного аспектів;

– напрацьовано методику вивчення констант досвіду *невербального* як частини смислу в текстовпросторі англійськомовного художнього дискурсу на воєнну тематику;

– визначено роль системи фреймів констант досвіду *невербального* у реалізації когнітивного схематизування;

– описано структуру та процедуру аналізу семантичного, синтаксичного, тематичного та наративного фреймів у англійськомовному художньому дискурсі;

– окреслено когнітивний аспект семантичного, синтаксичного, тематичного та наративного фреймів у англійськомовному художньому дискурсі;

– висвітлено інтерпретаційний аспект семантичного, синтаксичного, тематичного та наративного фреймів у англійськомовному художньому дискурсі.

Наукову новизну одержаних результатів узагальнюють **положення**, що їх винесено на захист:

1. Когнітивно-нараторологічна методологія, яку покладено в основу вивчення досвіду *невербального*, розпрацьовує вивчення наративу та інтегрує теорії когнітивної лінгвістики, когнітивної психології та когнітивної герменевтики. У такому методологічному ракурсі художній прозовий текст постає не як об'єкт референції, а як ментальна/психічна модель, що відтворює схему об'єктивації, вербалізації, профілізації та актуалізації компонентів смислу оповіді – констант досвіду *невербального* – у вигляді поверхневих (семантичний, синтаксичний) та глибинних (тематичний, наративний) фреймів М. Мінського, які передбачають розгортання процесу когнітивного схематизування з опертям на структурний, когнітивний та інтерпретаційний виміри.

2. Досвід *невербального*, втілений у ХПТ як константи досвіду *невербального* – позначення мовними засобами знаків невербальної комунікації/поведінки (жестів, рухів, виразів обличчя, характеристик голосу), що виявляють вербалізований досвід про невербальну комунікацію/поведінку, втілений у англійськомовному художньому дискурсі на воєнну тематику, експлікований як система фреймів у тріаді мова ↔ парамова (характеристики голосу) ↔ кінетика (рухи, жести, постави) на поверхневому семантичному (лексичні позначення) та синтаксичному (граматичні конструкти) рівнях, які репрезентують глибинний тематичний (теми, концепти) та наративний (дискурс наратора ↔ персонажів) смисловий рівні вербальної структури наративу.

3. Когнітивне схематизування – процес побудови, або динамічного втілення фреймової схеми, як моделі пізнання художнього прозового тексту. Когнітивне схематизування констант досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі уможлиблює організацію та актуалізацію необхідних знань як втіленого досвіду *невербального*, «розгортає» схемну фреймову модель сприйняття та інтерпретації смислу через зв'язки поверхневого/структурно-семантичного та

глибинного/сміслового рівнів шляхом їхнього представлення у структурному, когнітивному та інтерпретаційному вимірах.

4. Структурний вимір фрейму констант досвіду *невербального* пов'язаний з виокремленням типів семантичного значення, що наповнюють слоти семантичного фрейму, конструкційних моделей синтаксичного фрейму, ключових та/або частотних лексем, які актуалізують теми/концепти художнього тексту у тематичному фреймі, форм мовленнєвої репрезентації прямого, непрямого та невластне-прямого мовлення у зовнішньому та внутрішньому мовленні дискурсу наратора ↔ персонажів у наративному фреймі.

5. Когнітивний вимір фрейму констант досвіду *невербального* висвітлює зв'язки між лексемами та представленим знанням як результат втіленого досвіду про невербальну комунікацію/поведінку, визначені типи конструкційних моделей сприйняття емотивного/оцінного значення, концептуальне наповнення та актуалізацію тем/концептів, зокрема художніх концептів, синергетичну взаємодію (від дихотомії до асиміляції) дискурсних зон наратора ↔ персонажів через когнітивну, комунікативну та дискурсну функції, які представлені у наративі.

6. Інтерпретаційний вимір фрейму констант досвіду *невербального* скерований на розуміння досліджуваного феномену як частини смислу художнього прозового тексту, як от: семантичної інтерпретації, згідно з жанровим контекстом, збагнення емотивного/оцінного наповнення у конструкційних граматичних схемах, усвідомлення тем/концептів як художніх та культурних явищ та опрацювання контексту дискурсу у зв'язку з мисленнєво-мовленнєвою діяльністю персонажів.

7. Філософське розуміння смислу художнього прозового тексту у зв'язку з досвідом *невербального*, з одного боку, лежить у площині об'єктивізму та не виходить за межі реального світу або визначеної системи. Речення або тексти є пропозиційними об'єктами, які володіють внутрішніми властивими структурами та не залежать від людського розуміння. З іншого боку, зміщення акцентів зі зв'язків пропозиція ↔ реальний світ до зв'язків суб'єкт ↔ пропозиція відбувається в межах емпіризму. Розуміння та інтерпретація констант досвіду *невербального* у дискурсі

художнього прозового тексту має досвідну основу, виходить за межі формальної структури та вимагає активної взаємодії суб'єкта пізнання – читача.

Теоретичне значення роботи полягає в розвитку когнітивно-нараторологічної теорії розуміння та інтерпретації художнього прозового тексту як комунікативно, когнітивно та дискурсно-орієнтованого феномену. Результати дослідження є релевантними щодо теорій когнітивного моделювання текстопростору з урахуванням особливостей лінгвістично втіленого досвіду. Здійснений аналіз розширює теоретичні межі взаємодії художнього прозового тексту як об'єкта дослідження лінгвістики тексту у зв'язку з науковими концепціями когнітивної лінгвістики, когнітивної семантики, когнітивної граматики, когнітивної психології, когнітивної стилістики, когнітивної поетики та когнітивної герменевтики. Здійснений філологічний аналіз є основою вивчення філософських (гносеологічних, емпіричних) особливостей побудови художньої дійсності, спроектованої автором-наратором та сприйнятої читачем.

Практичне значення одержаних результатів полягає в напрацюванні системного опису констант досвіду *невербального* як фреймової моделі у фактурі англійськомовного художнього прозового тексту на воєнну тематику у жанрі історичного роману. Реалізація когнітивного схематизування виявляє функційну спрямованість семантики, синтаксису, актуалізацію тем/концептів, з'ясування нарративних функцій констант досвіду *невербального*, окреслюючи у такий спосіб напрям подальших розвідок у когнітивній нараторології. Результати дослідження можна використати при складанні навчальних курсів з нараторології, когнітивної лінгвістики, теорії тексту та дискурсу, під час написання наукових робіт.

Публікації. Результати дисертаційного дослідження відображено у 51 публікації, з яких 2 монографії, 18 статей у наукових фахових виданнях, 10 статей у наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та Scopus, 15 статей апробаційного характеру та 6 статей у наукових фахових виданнях, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Структура дисертації зумовлена науковою логікою дослідження, його метою і поставленими завданнями. Дисертація

складається з анотацій двома мовами, списку опублікованих праць автора, переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, наукового глосарію, списку використаної літератури, списку джерел ілюстративного матеріалу.

У першому розділі проаналізовано теоретичні положення, що відповідають науковим уявленням про сутність досліджуваного об'єкта. Визначено структуралістські основи дослідження, наголошено на структуралізмові як основі наратологічних досліджень, розглянуто основні поняття та з'ясовано концептуальний апарат.

У другому розділі представлена методологія дослідження, що ґрунтується на парадигмі лінгвістики тексту, а саме: когнітивній наратології, когнітивній герменевтиці, вивченні художнього дискурсу. Основною одиницею аналізу є константи досвіду *невербального*, змодельовані як фреймова схема.

У третьому розділі висвітлена роль інтерпретації, яка охоплює філософське, лінгвістичне та когнітивне розуміння констант досвіду *невербального* та уможлиблює реалізацію когнітивного схематизування в англійськомовному художньому дискурсі.

У четвертому розділі наведено модель реалізації когнітивного схематизування як системи семантичного, синтаксичного, тематичного та концептуального фреїв, визначено їх структурний, когнітивний та інтерпретаційний аспекти.

У загальних висновках підсумовано теоретичні та практичні результати здійсненого дисертаційного дослідження, окреслено перспективи подальших наукових розвідок у галузі когнітивної наратології.

Дякую за увагу!

Запитання до здобувачки Мельничук О. Д. та відповіді на них.

Канд. філол. наук, доц. Боднарчук Н. І. Що слугувало вибіркою і якою була процедура добору матеріалу?

Мельничук О. Д. Дякую за запитання. В основу вибірки було покладено матеріал дослідження – 20 художніх прозових текстів на воєнну тематику. Вибірка здійснювалася за допомогою комп'ютерних інструментів аналізу з метою виявлення

частотних лексем, з яких в подальшому вилучалися константи досвіду *невербального* та опрацьовувалися відповідно до процедури, що охоплює чотири етапи: (1) кількісна характеристика досліджуваного корпусу у семантичному фреймі; (2) встановлення типів та кількості конструкційних схем, які охоплюють відповіді частини мови та виявлення типів значення констант досвіду *невербального* у синтаксичному фреймі; (3) експлікація прямої та непрямой актуалізації тем/концептів у тематичному фреймі; (4) дослідження форм зовнішнього та внутрішнього персонажного мовлення у наративному фреймі.

Канд. філол. наук, доц. Ковалевська Т. І. Чи долучали Ви до досліджуваного матеріалу графічні маніфестації досвіду *невербального*?

Мельничук О. Д. Дякую за запитання. Попри те, що об'єктом дослідження є константи досвіду *невербального* як лексичне втілення знань та досвіду про невербальну комунікацію/поведінку, виявлене як *мова* → *парамова* (лексичне втілення голосу) → *кінетика* (лексичне втілення жестів), автори художніх творів найчастіше використовують зміну шрифтового позначення (курсив, збільшення або зменшення шрифту) з метою передавання висоти, тону голосу, опису емоцій персонажа. Характерним також є прийом незвичного використання пунктуаційних знаків, що спрямований на залучення читача до суб'єктивної інтерпретації подій.

Д. філол. наук., проф. Єсипенко Н. Г. Підходом якого автора до формування фреймової моделі ви користувалися: Ч. Філмора, С. А. Жаботинської чи своїм власним? Які статистичні методи Ви використовували у роботі?

Мельничук О. Д. В основу розпрацювання фреймової схеми було покладено ідею М. Мінського, розробника штучного інтелекту, представлену у праці «Framework for representing knowledge» (1974), яка описує види презентації знань. Теорія фреймів М. Мінського належить до декількох сфер: контролю думки, уяви, мовлення, розуміння оповіді, навчання, пам'яті та візуалізації. З метою організації знання у дискурсі, зокрема художньому дискурсі, М. Мінський використовує ідею групування візуальних об'єктів, втілюючи її як систему фреймів: семантичний, синтаксичний, тематичний та наративний.

Методи кількісного аналізу (абсолютна частота, відносна частота, ранг) та статистики здійснювалися з використанням застосунків Voyant Tool та Sketch Engine, які також забезпечують використання таких функцій як встановлення кореляцій, групування лексем та утворення кластерів або тематичного групування.

Д. філол. наук, проф. Бялик В. Д. Якими є найпоширеніші моделі організації поверхневого та глибинного рівнів тексту ?

Мельничук О. Д. Дякую за запитання. Ідея організації художнього тексту у взаємодії поверхневого та глибинного рівнів виникла у німецькій школі граматики тексту (Т. ван Дейк, П. Хартман, Я. Петефі) та виявляється у фреймовій схемі у системі семантичного, синтаксичного, тематичного та наративного рівнів. Поняття поверхневих та глибинних фреймів М. Мінського є співзвучним з поняттями поверхневих та глибинних актантів та функцій (наративних схем) А.-Ж. Греймаса, наративним схематизуванням та конкретизацією Р. Інгардена — локальним та глобальним конструюванням оповіді. Мета лінгвістичного аналізу у контексті будь-якої ментальної моделі полягає у знаходженні спеціальних мовних індикаторів, дискурсних маніфестацій, або «випадкових виразів», — констант досвіду *невербального* — задля конструювання більших та глобальніших дискурсно-орієнтованих конструкцій — когнітивних схем, що у своїй синергетичній взаємодії уможливають розуміння та інтерпретацію смислу художнього тексту.

Д. філол. наук., проф. Бехта І. А. Якою є кореляція понять «схема» та «фрейм» у дослідженні? Як представлена ідея С. А. Жаботинської у контексті теорії фрейму? У чому полягає суть когнітивно-наратологічної методології?

Мельничук О.Д. Дякую за запитання. Поняття «схема» та «фрейм» співвідносяться як родове та видове поняття. Схеми упорядковують наявні знання та створюють основу для майбутнього розуміння. Приклади схем охоплюють когнітивні схеми, ментальні моделі, соціальні схеми, стереотипи, соціальні ролі, сценарії, світогляд, евристики та архетипи та схеми-образи. Схеми є важливими структурами встановлення узгодженості тексту. Термін «схема» використовували в 1930-х рр. і у психології, і в теорії літератури, але у 1970-х рр. він увійшов у ширший вжиток у галузі штучного інтелекту, пізніше знову був включений в

психологію, а потім у лінгвістику в межах загальної галузі когнітивної науки (когнітивної лінгвістики). Відтак фрейм розуміємо як різновид схеми, або фреймову схему, втілену як когнітивне схематизування. Праці С. А. Жаботинської мають опертя на ідеї когнітивної лінгвістики Р. Лангакера (конструкційну граматику) та Ж. Фоконьє (фреймова семантика). Дослідниця створила авторську методику концептуального аналізу – «семантику лінгвальних мереж».

Когнітивно-наратологічна методологія, яку покладено в основу вивчення досвіду *невербального*, розпрацьовує вивчення наративу та інтегрує теорії когнітивної лінгвістики, когнітивної психології та когнітивної герменевтики. У такому методологічному ракурсі художній прозовий текст постає не як об'єкт референції, а як ментальна/психічна модель, що відтворює схему об'єктивації, вербалізації, профілізації та актуалізації компонентів смислу оповіді – констант досвіду *невербального* – у вигляді поверхневих (семантичний, синтаксичний) та глибинних (тематичний, нарративний) фреймів М. Мінського, які передбачають розгортання процесу когнітивного схематизування з опертям на структурний, когнітивний та інтерпретаційний виміри.

Канд. філол. наук., доц. Федорчук М. М. Чому була обрана саме воєнна тематика як прикладова база? Які комп'ютерні програми були використані для її використання? Якими є культурні аспекти вияву невербальної комунікації?

Мельничук О. Д. Дякую за запитання. Прикладову базу дослідження складають 20 художніх прозових творів воєнної тематики жанру історичного роману ХХІ століття. Як зауважує У. Еко, існує три способи розповісти про минуле: романтична оповідь, карколомна повість та історичний роман. Воєнний роман охоплює соціальну та політичну історію, яка є вплетеною в особисте життя персонажів та сфокусований на становленні людського характеру у контексті випробувань, пов'язаних з моральним вибором, виявленням людських чеснот на війні. Динаміка сюжету є сповільненою через велику кількість монологів, діалогів, змалювання необов'язкових для воєнного роману побутових сцен, наповнених константами досвіду *невербального* у тріаді мова ↔ пармова ↔ кінетика, що

виявляє сутність досвіду невербальної комунікації/поведінки. Прикладову базу було проаналізовано з використанням застосунків Voyant Tool та Sketch Engine.

Роман традиційно є формою літератури, яка реагує на суспільно-політичні зрушення, а художній текст має тісні зв'язки з суспільством та культурою. Прикладом яскравого втілення концептів культури є роман «Atonement» британського письменника І. Мак'юена, який розкриває художній концепт *NURSING* як важливий концепт англійської культури та історії, що пов'язаний з ім'ям Ф. Найтінгейл, англійської соціальної реформаторки, засновниці сучасного медсестринства. І. Мак'юен використовує цей концепт, щоб зобразити, як суб'єктивна трансформація взаємодіє з історичними подіями під час війни.

Канд. філол. наук, доц. Ділай І. П. Як Ви розумієте поняття «константи досвіду *невербального*»? У який спосіб Ви їх виявляли у художніх текстах?

Мельничук О.Д. Дякую за запитання. Досвід *невербального*, втілений у художніх текстах як константи досвіду *невербального* – позначення мовними засобами знаків невербальної комунікації/поведінки (жестів, рухів, виразів обличчя, характеристик голосу), що виявляють вербалізований досвід про невербальну комунікацію/поведінку у тріаді мова ↔ парамова (характеристики голосу) ↔ кінетика (рухи, жести, постави) на поверхневому семантичному (лексичні позначення) та синтаксичному (граматичні конструкти) рівнях, які репрезентують глибинний тематичний (теми, концепти) та наративний (дискурс наратора ↔ персонажів) смисловий рівні вербальної структури наративу. Константи досвіду *невербального* виявлені з урахуванням найчастотніших лексем у досліджувані художніх текстах, які позначають елементи невербальної комунікації/поведінки.

Канд. філол. наук, доц. Гриців Н. М. Якими є цікаві, промовисті приклади які не увійшли до матеріалу дослідження, однак можуть сформувати перспективу подальших досліджень?

Мельничук О.Д. Дякую за запитання. Спостереження над дискурсом англійськомовної сучасної художньої прози на воєнну тематику дають підстави говорити про те, що дискурсна зона персонажа, яка виникає на тлі системи способів передавання мовлення, а також перебуває в наративному діалозі, розвиває в читача

уявлення про персонажа як про мисленнєво-мовленнєву особистість і водночас як художній інтелект, розум. На наш погляд, цікавими та промовистими є приклади, пов'язані з процесом метафоризації констант досвіду *невербального*, переважно паралінгвістичних елементів (*wifelike face, come-to-bed voice, sing-song voice*) у системі персонажного мовлення. Одним зі стилістичних прийомів увиразнення є персоніфікація, згідно з якою голос набуває рис живої істоти (*said the voice, a voice commanded, tenor of his voice reminded*). Перспективні напрями досліджень є пов'язаними із вивченням констант досвіду *невербального* у формах внутрішнього мовлення персонажів (цитований монолог, психонарація, наративний монолог).

ВИСТУПИЛИ:

Голова. Слово надається науковому керівнику, доктору філологічних наук, професору Левченко Олені Петрівні.

Д. філол. наук, проф. Левченко О. П.

Актуальність дисертаційного дослідження визначається відповідністю когнітивно-наратологічній методології, що доповнена методами прикладної лінгвістики та пов'язана з дослідженням пізнання досвіду *невербального* у художньому дискурсі як реалізації когнітивного схематизування. Актуальність наукової праці підсилена також відсутністю аналізу засобів актуалізації констант досвіду *невербального* у дискурсі художнього прозового тексту як фреймової схеми шляхом відбиття рівневих (семантичний, синтаксичний, тематичний, наративний) та системних (структурний, когнітивний, інтерпретаційний) чинників когнітивної схеми щодо їхнього розуміння та інтерпретації.

Представлена перспектива дослідження визначила використання наукового інструментарію, заснованого на когнітивному та наратологічному принципах, згідно з яким константи досвіду *невербального* розглядають як втілене у когнітивній схемі знання, що відтворює досвід взаємодії автора-наратора та читача у взаємодії дискурсу наратора ↔ персонажа через динамічне розгортання дій та подій у художньо-естетичній реальності. Особливої уваги заслуговує актуальне завдання розпрацювання методології філологічного вивчення констант досвіду *невербального* у межах фреймової моделі та побудова розгорнутого алгоритму аналізу.

Позитивним чинником є широка апробація дисертаційного дослідження та її схвалення на всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях, а також у фахових виданнях.

Мельничук О. Д. виконала великий обсяг роботи. Дисертаційне дослідження вирізняється чітким, логічним та послідовним викладом матеріалу, новизною теоретичного підходу. Використані методи дослідження свідчать про широку ерудованість дисертантки, вміння аналізувати та узагальнювати мовні явища. Висновки є переконливими, підтверджені незаперечними фактами і є вагомим внеском у розпрацювання питань когнітивної наратології та прикладної лінгвістики.

Голова. Слово надається рецензентам.

Д. філол. наук, проф. Бехта І. А.

Основне, що повинно характеризувати кваліфікаційну працю, подану на здобуття наукового ступеня доктора наук, – це те, що вона має засвідчувати новий етап у розвитку наших знань. Гуманітарне знання починається від нас – тих, хто відкриває для себе різноманітні літературні твори, культурні практики й історичні досвіди, у такий спосіб забезпечуючи самопізнання. Але саме дослідники-філологи формують культурний та інтелектуальний ландшафт гуманітаристики як сукупність топосів для мислення та обговорення. Подання до попереднього захисту рецензованої докторської дисертації Оксани Мельничук є чітким свідченням, що у розвитку наших знань про *Homo Loquens* зроблено крок вперед. Отож сформулюю деякі аргументи на підтвердження цього вступного міркування.

1. Дисертаційна праця Оксани Мельничук є новим словом у дослідженні мовної експлікації фрагментів досвіду людини у художньому тексті. Опорним для дисертації є переконання, що моделювання знання про різні форми комунікації є виявом мовного втілення досвіду, а когнітивний процес пізнання, що опосередкований ментальною моделлю, забезпечує розуміння та інтерпретацію смислу художнього тексту. У класичній праці «Думка та мова» (Київ, 1993) Олександр Потебня писав: «...мова в усьому своєму обсязі і кожне слово зокрема відповідають мистецтву, причому не лише за своїми стихіями, а й за способом їхнього поєднання». У праці Оксани Мельничук увага зосереджена на принципах

упорядкування металних одиниць на когнітивному рівні пізнання та самому «мистецтві» утворення та поєднання цих одиниць на вербальному рівні в англійській мовокультурі.

2. Дисертаційна праця Оксани Мельничук є новим словом в інтерпретації смислу художнього тексту і засвідчує подальший розвиток наукової школи когнітивної наратології професора Івана Антоновича Бехти. Дисертантка зосереджує увагу на тому, як «працює» наративний інтелект, коли йдеться про формування когнітивних схем інтерпретації різних оповідних елементів художнього дискурсу, і постулює, що власне когнітивне схематизування уможливорює організацію та впорядкування знань.

3. У дисертації вперше зосереджено увагу на аналізі тих мовних засобів, які в художньому тексті виявляють досвід про невербальну комунікацію/поведінку, з погляду когнітивно-нاراتологічної методології. Отож дисертантка пропонує розглядати досвід *невербального* як структурний, когнітивний та інтерпретаційний феномен у текстовпросторі й пропонує для цього розгляду застосувати фрейм: семантичний, синтаксичний та наративний.

Висловлені міркування вже дозволяють кваліфікувати дисертацію як новаторську, однак це лише частина мікровідкриттів, про які буде згадано далі. Поставивши амбіційну мету проаналізувати реалізацію когнітивної схеми досвіду невербальної комунікації як втілення «досвідного фрейму», дисертантка структурує працю з урахуванням завдань, які постають на шляху до досягнення мети, і дуже докладно описує сам «шлях». Лєвова частка тексту – це теоретико-критичні і методологічні засади дослідження (три розділи з чотирьох). Повністю погоджуюся з чіткою логікою представлення теоретико-методологічних підвалин праці з використанням тріади *структура – когніція – інтерпретація*. Загалом вважаю, що рецензована дисертація відноситься до групи теоретичних. Йдеться про класичну етимологію слова *теорія* (давньогрецьке *θεωρία* – *дивитися на, перегляд*), яка лежить в основі розгляду теорії як представлення відносин і зв'язків між явищами у вигляді інформаційної моделі. Створення теорії обумовлене потребами розвитку самого наукового пізнання і виконує багато функцій, основними з яких є

підсумовування досвіду попереднього розвитку знання; синтезування знання в цілісну систему; виконання ролі активних евристичних принципів пояснення явищ та спрямування пошуку нових шляхів вирішення проблем. Виконання цих функцій притаманне й рецензованій праці. Її теоретичну вагомість наголошує і сама докторантка, коли зазначає, що «метою моделювання у наратології є напрацювання теорії, що лежить в основі знання людей про оповіді, які уможливають наративну компетенцію» (с.66).

Запропонована у дисертації нова інформаційна модель світотворення в художньому тексті – це модель взаємодії між продукуванням тексту, його розумінням та інтерпретацією через когнітивне схематизування. Оксана Мельничук стверджує, що у когнітивній науці схема репрезентує модель мислення чи поведінки, яка організовує категорії інформації та зв'язки між ними (с.113), ймовірно тому обирає термін *схематизування* для свого метаопису. Запропонована когнітивна схема забезпечує розпізнавання даних, варіативність елементів та наративних рівнів досліджуваних текстів і поєднує їхнє розуміння у перспективі структурованого об'єкта пізнання з внутрішніми ментальними/психічними структурами сприймача.

Щоб обґрунтувати своє бачення цієї схеми докторантка робить докладний аналіз трьох вимірів об'єкта: структура, когніція, інтерпретація. Кожному виміру присвячується окремий розділ, а до аналізу залучаються здобутки логіки, лінгвістики тексту, дискурсології, лінгвістичної прагматики, когнітивної наратології та когнітивної герменевтики, що робить дослідження багатовекторним і міждисциплінарним. Переконливість обґрунтування міркувань забезпечує уміння докторантки вести дискусію з іншими дослідниками (обсяг опрацьованих теоретичних джерел 1060 позицій) та пильна увага до тлумачення метамови дослідження, яка добре пояснюється в тексті й додатково прописана в глосарії.

До найвагоміших здобутків дисертантки слід віднести положення про реалізацію когнітивного схематизування констант досвіду *невербального* із залученням фреймової моделі сприйняття та інтерпретації смислу та розкриття структурного когнітивного та інтерпретаційного аспектів цієї моделі. Повністю

погоджуюся із запропонованими двома вимірами когнітивної схеми, яка: 1) відтворює структуру розуміння смислу, визначаючи константи досвіду *невербального* згідно з визначеними фреймами і 2) слугує інтерпретаційною моделлю для читача.

На всіх етапах проведеного дослідження докторантка узагальнює свої намісли у рисунках, які чітко унаочнюють логіку її міркувань на кожному етапі розгляду об'єкта (наприклад, на Рис. 2.1. подана когнітивна схема реалізації констант досвіду *невербального* у дискурсі ХТП, яка є переконливим узагальнення авторського бачення не лише схеми реалізації досліджуваного феномену, але й методологічних засад його вивчення, Рис.3.1. чітко візуалізує інтерпретацію констант досвіду *невербального* у художньому тексті та ін.).

Рецензентові імпонує постійне звучання «семіотичної нотки», тобто тлумачення мови як знакової системи та як семіозису, наративної мови як «семіотичної системи, яка уможлиблює створення та розуміння оповіді» (с.81), а комунікації як «комунікативної діяльності, втіленої в експлікації та сприйнятті мовних знаків» (с.78). Прийняте в дисертації визначення констант досвіду *невербального* теж семіотично-орієнтоване: «Константи досвіду *невербального* є знаками, елементами невербальної комунікації, які означені за допомогою знаків природної мови» (с.167). Однак в цьому ракурсі до докторантки є питання.

Загалом сама назва такого комплексного мовленнєвого жанру як захист дисертації передбачає відстоювання та додаткове тлумачення поглядів дисертанта/ки, якщо вони викликають запитання чи застереження. Отож сподіваюся почути міркування пані Мельничук стосовно низки питань.

1. Опоровою для представлення когнітивного схематизування досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі у рецензованій дисертації є тріадна взаємодія констант досвіду *невербального* у тексті, яка узагальнена як мова ↔ парамова ↔ кінетика. На думку рецензента, названу взаємодію слід характеризувати не як “горизонтальну” взаємозалежність, а як “вертикальний” зв'язок мови з *паромовою* та *кінетикою*, адже, як стверджує дисертантка, мовне

виявлення компонентів смислу оповіді об'єктивує знання про невербальну (парамовну, кінетичну) комунікацію/поведінку (с.95, 98).

2. Як уже зазначалося, застосування фреймового моделювання як методу дослідження мовних форм означання досвіду *невербального* у художньому дискурсі належить до заслуг докторантки. Зокрема ефективним виявилось поєднання концепції фреймів Мінського та принципів схематизування літературного твору Р. Інгардена, яке дозволило структурувати розгляд досліджуваного об'єкта як систему поверхневих семантичних, поверхневих синтаксичних, глибинних тематичних та глибинних нарративних фреймів. Однак видається, що вимагає додаткової аргументації віднесення до мовної експлікації фрагментів досвіду людини як поверхневих синтаксичних фреймів таких дієслів та іменників як *say, said, tell, talk, speak, sound, voice* для парамови та *go, come, walk, follow, turn* для кінетики, описаних як «семантичне позначення» характеристик голосу або кінетичної дії у тексті (с.126), що, на думку рецензента, не цілком коректно.

3. Не з'ясовано чітко, який саме підхід до тлумачення знака обирає докторантка. Чи семіологію Соссюра і Барта чи все ж семіотику Пірса та Морріса? Саме тлумачення знака у Пірса подане невірно, оскільки дисертантка не звертається до першоджерел Пірса, а використовує вторинне цитування (через Hookway C. Peirce. London: Routledge, 1985) і до складників Пірсової тріади відносить *знак, його об'єкт та інтерпретатора* (с.170), коли насправді йдеться про *інтерпретанту*, чи, використовуючи питому українську термінологію семіотики, засіб інтерпретації. Хоча погоджуюся з твердженням, що знаки комунікації слід віднести до Пірсових символів, тобто знаків-законів (с.171). Викликає застереження також неуніфіковане використання інших семіотичних термінів, як-от *сигніфікація* передається термінами *позначання та означення*, хоча в сучасному науковому дискурсі надається перевага термінові *означання; індексний знак* (с. 73) слід замінити на *індексальний* або *знак-вказівник*.

4. Не можна не наголосити той вклад, який дисертація вносить у збагачення наших знань про англійськомовний художній дискурс ХХІ ст. на воєнну тематику, що його було обрано базою дослідження. Однак, як уже зазначалося, на думку

рецензента, праця є головно теоретичною, отож спрямована не стільки на виявлення чогось нового про постмодерністські романи на воєнну тематику, а радше на те, щоб показати, як по новому можна вивчати ці романи з погляду когнітивного схематизування досвіду, зокрема досвіду *невербального*. Емпіричні дані для докладного багатоаспектного аналізу семантичного, синтаксичного, тематичного та наративного фреймів було отримано з допомогою Voyant tools: застосунку, який має низку інструментів текстового аналізу і роботи з корпусом (списки частотності, ключові слова, тематичне моделювання тощо). Однак не завжди кількісні дані корпусу згенеровані програмою є релевантними для опису констант досвіду *невербального*. Зокрема при описі семантичного фрейму дисертантка подає його наповнення у слотах, перелічуючи соматизми та дієслова на позначення руху, погляду, розмови тощо (таблиця 4.2) і стверджує, що найвищу відносну частоту вживання демонструє лексема *said*, а домінуючими у корпусі є дієслова сприйняття *like* і *know*, покликання на концепт TIME та підсилення емотивного значення лексемою *just* (Рис.4.2). Як уже зазначалося, рецензентові важко погодитися, що частотна лексема *said* належить до експлікації парамовних засобів, а *go* та *look* – кінетичних. Безперечно, що вони можуть входити до певних формально-сміслових об'єднань з константами досвіду *невербального*, однак це потребує чіткішого представлення у праці. Також при розгляді тематичного фрейму констант досвіду *невербального* дисертантка встановлює зв'язок прямої та непрямой актуалізації концептів через частотність та кореляцію лексем *war*, *time*, *love*, *care*, *nursing* та *home* (пряма актуалізація) та соматизмів *eye(s)*, *head* та *hand* (непряма актуалізація) (Рис.4.7). Останні розглядаються як константи досвіду *невербального*, які при вербалізації концепту WAR пов'язуються з передаванням негативних емоцій та негативних характеристик стану або події (Таблиця 4.3). Як соматизми забезпечують цей зв'язок залишається нез'ясованим.

Текст дисертації добре оформлений стилістично та технічно, лише окремі терміносполуки не зовсім коректні, як-от *вербальні слова* (с.89) чи *семіотичні знаки*.

Висловлені дискусійні міркування не торкаються суті проведеного дослідження і не применшують його значущості. Уже сама постановка завдань, які

вирішуються на шляху до досягнення мети, забезпечує актуальність дослідження і дозволяє дисертантці винести на захист низку положень, які були переконливо доведені. Це стосується, передовсім: а) представлення процесу пізнання художнього тексту як процесу когнітивного схематизування; б) обґрунтування нового погляду на константи досвіду *невербального*; в) випрацювання методологічних засад вивчення реалізації когнітивного схематизування констант досвіду *невербального*. Все сказане засвідчує належність рецензованої дисертації до тих сучасних антропозорієнтованих досліджень, які формують когнітивно-наратологічну теорію розуміння та інтерпретації художнього прозового тексту.

Вважаю, що кваліфікаційна наукова праця Мельничук Оксани Дмитрівни «Когнітивне схематизування досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі», може бути подана на розгляд спеціалізованої ради для здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови

Мельничук О. Д. Дозвольте висловити подяку рецензентові Бехті Івану Антоновичу за позитивний відгук про дисертацію. Із зауваженнями погоджуємося, беремо їх до уваги та внесемо відповідні коригування у текст дисертаційної праці.

Голова: Слово надається рецензентові доктору філологічних наук, професору Дудку Роману Івановичу.

Д. філол. наук, проф. Дудок Р. І.

Огляд рецензованої праці доцільно почати з оцінки вибору теми дослідження його об'єкта і предмета, які видаються виправданими. Дисертацію присвячено когнітивному схематизуванню досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі на воєнну тематику. Сьогодні ця проблематика викликає не лише теоретико-лінгвістичний, науковий, а й широкий суспільний інтерес з огляду на останні події. Безперечним є той факт, що феномен когнітивного схематизування уможливорює вивчення властивостей тексту як константної незмінної величини та аналіз розуміння його смислу з огляду на його значущість у національно-культурному контексті як носія історичної, культурної, соціальної та мовної інформації.

З опертям на зазначене вище, тема дисертації Мельничук О. Д. є актуальною і має не лише суто наукове, а й прикладне значення. Актуальність дослідження пояснюється тим, що заявлена тематика дослідження недостатньо висвітлена у мовознавчих студіях, відтак вона є важливим джерелом інформації про когнітивні механізми, які функціонують у художньому тексті. Мета дисертаційної праці, як на наш погляд, вагома для сучасного комплексного докторського дослідження. Не викликає принципових заперечень і застосований у дисертації теоретико-методологічний апарат, вибір дисертанткою аспектів та властивостей є евристично обґрунтованим і доцільним з точки зору поставлених завдань.

Наукова новизна роботи відзначається тим, що в ній уперше об'єктом лінгвістичного аналізу обрано рівневий та системний опис досвіду невербальної комунікації, де читачеві належить активна, ключова роль в експлікації комунікативного значення. Відзначимо вдало напрацьовану методику вивчення феномену *невербального* у текстовпросторі англійськомовного художнього дискурсу на воєнну тематику. Новою є парадигма моделювання смислу або когнітивного моделювання з опертям на сучасні філологічні студії. Безперечним є теоретичне значення рецензованої праці, яка робить вагомий внесок у подальший розвиток теорії у такі галузі як лінгвістика, наратологія та когнітологія художнього тексту.

Стверджуємо, що докторська праця Мельничук О. Д. за структурою та текстовим наповненням є ґрунтовною, у ній наявні усі необхідні композиційні елементи та рубрики передбачені чинними вимогами до докторських дисертацій, які сприяють виваженості та логічності викладу мовного матеріалу, як теоретичного так і дослідних розділів. Позитивним моментом є те, що у докторській дисертації системно висвітлено структурний, когнітивний та інтерпретаційний аспекти когнітивного схематизування констант досвіду *невербального*.

До заслуг дисертантки належить також захувати чисельність, глибокий аналіз і скрупульозність опрацьованої лінгвістичної літератури (фактичного термінологічного корпусу) логічність та достовірність отриманих результатів та висновків. Звичайно дисертація не вичерпала дискусійних наукових моментів пов'язаних з упорядкуванням, систематизацією та стандартизацією англійськомовного

тексту у площині когнітивних студій пов'язаних з моделюванням пізнання семантичного простору або смислу англомовного художнього дискурсу на воєнну тематику у ракурсі когнітивного схематизування, його семантичної варіативності та невичерпної смислотвірності, які матимуть перспективу подальшого дослідження. Як і в будь якій науковій праці окремі текстові огріхи мають частковий характер і не впливають на високу, загальну оцінку рецензованої праці, не ставлять під сумнів наукову новизну та актуальність докторської дисертації, її теоретико-методологічну та практичну значущість, вагомий особистий внесок, об'єктивність і достовірність отриманих конкретних результатів і висновків. На думку рецензента, наукова праця відзначається глибиною і доказовістю теоретичного опрацювання об'єкта дослідження. Усе це дозволяє кваліфікувати докторську дисертацію як серйозну багатопланову працю, яка отримала достатню апробацію на наукових форумах, належним чином представлена у друкованих працях дисертантки.

Таким чином, є ґрунтовні підстави стверджувати, що дисертація Мельничук Оксани Дмитрівни «Когнітивне схематизування досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі», подану до захисту на здобуття наукового ступеня Доктора філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 - германські мови відповідає паспорту спеціальності, профілю спеціалізованої Ради, вимогам п. 7, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук. Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів», затвердженим постановою КМУ № 1197 від 17.11.2021 зі змінами внесеними згідно з Постановою КМУ № 502 від 19.05.2023 щодо докторських дисертацій, а її авторка Мельничук Оксана Дмитрівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філологічних наук із обраної спеціальності.

Мельничук О. Д. Дозвольте висловити подяку рецензентові Дудку Роману Івановичу за позитивний відгук про дисертацію. Із зауваженнями погоджуємося, беремо їх до уваги та внесемо відповідні коригування у текст дисертаційної праці.

Голова. Слово надається рецензентові доктору філологічних наук, професору Яхонтовій Тетяні Вадимівні.

Д. філол. наук, проф. Яхонтова Т. В.

Для сучасного мовознавства характерний інтерес до функціонування мови у нерозривному зв'язку з її когнітивними аспектами, тобто з особливостями сприйняття і відображення світу у свідомості людини, категоризацією і концептуалізацією знань. Тому не викликає подиву, що лінгвокогнітивна перспектива є однією з домінантних у дослідженнях художнього тексту в українському науковому контексті. З огляду на це дисертаційна праця О. Д. Мельничук є своєчасною і цікавою працею, яка спрямована на виявлення когнітивного схематизування констант досвіду *невербального*. Очевидно, що авторка провела серйозну дослідницьку роботу, опрацювала та узагальнила великий обсяг теоретичного матеріалу і здійснила вагомий практичний аналіз за допомогою веб-застосунку. Разом з тим дисертація О. Д. Мельничук вимагає доопрацювання. Пропоновані зміни подаються нижче у вигляді списку.

1. Дисертація складається з чотирьох розділів, з яких два (перший та третій) мають оглядово-реферативний характер, один – присвячено методології проведення дослідження, а ще один – власним науковим результатам. Одного розділу з конкретними науковими результатами недостатньо для докторської дисертації. Авторці слід подумати про включення ще одного науково-практичного розділу (можливо, поділивши четвертий на два розділи – *семантичні і синтаксичні* та *тематичні і наративні* фрейми, додавши матеріал). Докторські дисертації часто мають п'ять розділів (а іноді й більше)!

2. Перший розділ надто розлогий і містить багато матеріалу, перевантажуючи дослідження теоретичними деталями (приміром, «Структуралістська поетика — це загальна наука, присвячена ідентифікації характерних рис літературного твору», с. 52). Його можна було б викласти стисліше, звільнивши текстовий простір ще для одного розділу з власними результатами.

3. Водночас у першому розділі не вистачає чіткого огляду літератури з відповідями на такі питання: хто ще досліджував невербальне у художньому тексті? З яких наукових позицій? У межах яких філологічних галузей? Огляд літератури дасть змогу авторці краще обґрунтувати власний науковий внесок.

4. Другий розділ, який присвячено методології дослідження констант досвіду *невербального*, вимагає такого доопрацювання, який б дало читачеві відповіді на очевидні питання:

- яка методологія дослідження (в стислому формулюванні) і загальний підхід?
- як було проведено дослідження (процедура, етапи, поетапне застосування методів, програмне забезпечення і т.д.)?
- чи розроблено елементи індивідуально-авторської методології? (якщо так, то про це слід сказати експліцитно у цьому розділі, щоб підсилити наукові позиції авторки).

Про використання застосунку Voyant Tools читач дізнається лише у четвертому розділі на с. 228, в той час як це слід було подати у другому розділі. Іншими словами, цей розділ повинен показати, як було проведено дослідження.

5. Дисертація на здобуття вченого ступеня доктора наук передбачає певну заявку на наукове лідерство і теоретичний внесок. Тому варто подбати про належні формулювання у прагматично важливих місцях тексту. Приміром, мета роботи – «проаналізувати» – більш доречна для кандидатської дисертації, ніж для докторської. Так само і назва роботи могла б звучати сильніше (приміром, «Невербальне в художньому тексті: лінгвокогнітивна інтерпретація»).

6. Список використаних джерел у дисертації налічує аж 1060 позицій! Безумовно, прагнення дисертантки показати науковий контекст її дослідження заслуговує схвалення. Однак у рецензованій праці не згадані монографія чи дисертація української дослідниці Г. В. Лещенко, присвячені лінгвокогнітивному дослідженню художнього тексту.

З огляду на актуальність, новизну, вагомість одержаних результатів дослідження, їх достовірність, обґрунтованість, теоретичне і практичне значення, вважаю, що дисертаційна робота Мельничук Оксани Дмитрівни «Когнітивне схематизування досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі» є новим, самостійним, оригінальним науковим дослідженням. На підставі викладеного вище можна вважати, що ця наукова праця в цілому відповідає вимогам МОН України до докторських дисертацій, тож може бути рекомендована для

проходження попередніх етапів і подання до захисту у спеціалізовану вчену раду відповідного фахового спрямування.

Мельничук О. Д. Дозвольте висловити подяку Яхонтовій Тетяні Вадимівні за позитивний відгук про дисертацію та ті побажання, які спонукають до продовження розпочатої роботи. Зауваження вважаємо об'єктивними та врахуємо їх у процесі доопрацювання тексту дисертації.

Голова. Шановні колеги! Дозвольте перейти до обговорення дисертаційного дослідження Мельничук О. Д. «Когнітивне схематизування досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі».

Обговорення:

Канд. філол. наук, доц. Татаровська О. В. Тема дослідження є актуальною та справляє позитивне враження. Однак я погоджуюся із зауваженнями та побажаннями шановних рецензентів професорів Надії Іванівни, Романа Івановича та Тетяни Вадимівни. Список літератури у дослідженні є надзвичайно великим: понад тисячу джерел, що свідчить про належну обізнаність дисертантки із сучасним науковим контекстом та проблематикою дослідження. Представлена робота є самостійним цілісним дослідженням, розробленим та обґрунтованим теоретико-методологічним аспектом, термінологічними інноваціями та науково-практичними результатами, отриманими згідно із поставленою метою, логічною структурою, багатоплановим змістом та чіткими висновками. Особисто мені імponує високий рівень теоретичних узагальнень, філологічна ерудиція автора та доступний стиль викладу дисертації. Не можу не погодитися із зауваженням Тетяни Вадимівни, що потрібно врахувати дослідження Ганни Лещенко – дисертаційна праця була захищена у Харкові (2018) – відтак слід додати згадану працю до списку використаної літератури та врахувати напрацювання авторки. Вважаю, що після доопрацювання, дисертаційна праця може бути рекомендованою до розгляду у спеціалізованій вченій раді Д 35 051 15 для подальшого експертування та захисту.

Д. філол. наук., проф. Морозова І. Б. Дисертація О. Д. Мельничук присвячена комплексному дослідженню структурних, когнітивних та інтерпретаційних аспектів

констант досвіду *невербального*, які представляють втілений досвід *невербального* у англійськомовному художньому дискурсі.

Актуальність досліджуваної теми не викликає сумнівів, адже нові тенденції на сучасному етапі розвитку когнітивної наратології характеризуються вивченням ментальних схем досвіду в лінгвістичному аспекті. Саме така площина дослідження уможлиблює визначення універсальних рис констант досвіду *невербального* у межах фреймової моделі. Крім того, актуальність праці зумовлена багатомірним спрямуванням сучасних лінгвістичних досліджень на вивчення актуалізації концептів у художньому дискурсі. Ураховавши реалії сучасної парадигми когнітивної наратології, когнітивної герменевтики та когнітивної поетики, авторка ґрунтовно і повно розкриває сутність поняття «константи досвіду *невербального*» як сутнісного, лінгвістичного вияву досвіду *невербального*; цілком коректно здійснює класифікацію типів значення та пов'язаних з ним граматичних конструкційних схем різного виду. Авторкою також встановлено провідні механізми актуалізації значення констант досвіду *невербального* через взаємодію поверхневих матеріальних та глибинних ментальних структур у фреймовій моделі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що у науковій розвідці здійснено комплексний аналіз констант досвіду *невербального* як ментальної/психічної багаторівневої структури, що є відтвореною у сучасному англійськомовному художньому дискурсі на усіх рівнях наративної структури у взаємодії дискурсі наратора та персонажів. У цій науковій праці переконливо доведено, що актуалізація багаторівневого фрейму констант досвіду *невербального* відбувається на чотирьох рівнях: поверхневому семантичному, поверхневому синтаксичному, глибинному наративному та глибинному тематичному. Крім того, авторка обґрунтовано виокремлює два типи значення у контексті актуалізації констант досвіду *невербального* стосовно парамовних та кінетичних компонентів у художньому дискурсі: перше належить персонажному дискурсові (декодування та передавання емоційних станів персонажів), друге – дискурсові наратора (надання зв'язності оповіді). Теоретичне значення такого наукового доробку є безсумнівним. Обґрунтованість і достовірність основних положень рецензованої праці забезпечено

коректним застосуванням методів і прийомів аналізу, за допомогою яких опрацьовано належний обсяг емпіричного матеріалу. Можливість використання основних положень дисертації при викладанні низки лінгвістичних дисциплін та спецкурсів, зокрема з проблем когнітивної лінгвістики, наратології, стилістики, поетики, зумовлює практичну цінність роботи. Усі узагальнення, зроблені О. Д. Мельничук, підкріплені достатнім фактичним та дослідницьким матеріалом; загальні висновки сформульовано чітко та переконливо.

Проте, як і будь-яке ґрунтовне дослідження, робота О. Д. Мельничук не позбавлена певних вразливих місць: на мою думку, варто було б 1) детальніше зупинитися на дослідженні тематичного фрейму, а саме: визначених темах, концептах, пов'язаних з темою війни 2) деталізувати новий для лінгвістичної науки термін «когнітивна герменевтика» 3) поглибити ідею та пояснити відмінність між художнім та нехудожнім концептом 4) звернути увагу на хибодруки та технічні неточності.

Загалом аналізована праця «Когнітивне схематизування досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі» О. Д. Мельничук за актуальністю, теоретичною та практичною значимістю, за результатами аналізу є самостійним завершеним дослідженням і може бути подане до спеціалізованої вченої ради з подальшим представленням до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальності 10.02.04. – германські мови.

Д. філол. наук, проф. Єсипенко Н. Г. Праця є цікавою та актуальною. Здобувачка володіє науковою проблематикою, адже здійснений ґрунтовний практичний аналіз та теоретичні розвідки, подані в роботі, засвідчують новизну та актуальність дослідження. Слід підкреслити комплексність дослідження, що засноване на залученні структурного, когнітивного та інтерпретаційного вимірів до когнітивного схематизування. Наукові положення, що виносяться на захист, цілком відбивають концепцію дослідження. Отримані висновки є достатньо обґрунтованими. Дисертація виконана на досить високому науковому рівні, відповідає встановленим вимогам і, з урахуванням усіх побажань і рекомендацій, може бути рекомендована до захисту в спеціалізованій вченій раді.

Д. філол. наук, проф. Бялик В. Д. Актуальність дисертаційної праці О. Д. Мельничук зумовлена необхідністю вивчення констант досвіду *невербального* як структурованої сутності, що на сучасному етапі розвитку когнітивної лінгвістики та когнітивної наратології на тлі психологічних досліджень у лінгвістиці, набуває неабиякого значення і ваги.

Роботу виконано в руслі поєднання трьох напрямів наукових досліджень структурного (поетика, наратологія), когнітивного (когнітивне моделювання), інтерпретаційного (аналіз дискурсу), основи яких заклали у своїх працях В. Вундт, О. О. Потебня, Ф. де Соссюр, С. Штанцель, Д. Герман, Д. Герартс. Дж. Лакофф, Р. Лангакер. М. Мінський, а нині активно розпрацьовують такі науковці, як В. Еванс, А. Нюннінг, К. Еммот, Дж. Калпеппер та Л. Талмі.

Проте, як справедливо зауважує авторка рецензованої праці, «комплексний аналіз констант досвіду *невербального* у просторі наукового дискурсу в широкому спектрі їхньої презентаційної оригінальності ще не був представлений, попри нагальну необхідність ідентифікації і наукової реконструкції ментальних моделей різного виду, представлених в сучасному англійськомовному художньому дискурсі», що, безумовно, визначає загальну актуальність представленого дослідження О. Д. Мельничук. Крім того, відзначимо, що актуальність праці увиразнюється потребою формування й обґрунтування основ одного надважливих, на нашу думку, напрямів когнітивної лінгвістики, – когнітивної наратології, скерованої на моделювання визначеної системи знань – категорій у мультимодальному вимірі художнього тексту. Запропонований у алгоритм дослідження констант досвіду *невербального* уможливорює їх актуалізацію у інших дискурсних сегментах, що наголошує на загальному здобуткові авторки.

На увагу заслуговує і методологічна база дослідження, яка є релевантною для отримання комплексних результатів щодо аналізу констант досвіду *невербального*.

Для досягнення поставленої мети – з'ясування аспектів актуалізації констант досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі, критерії виокремлення яких переконливо представлено у четвертому розділі наукової розвідки, – дослідниця вирішує низку конкретних завдань: деталізує виміри

ментальних та структурних моделей в сучасній науковій парадигмі, описує теоретичне підґрунтя структурування оповіді в наратології, встановлює критерії, ієрархію й одиниці рівневої організації констант досвіду *невербального*.

Поставлені завдання вирішуються на фактичному матеріалі, представленому художніми текстами сучасної британської прози на воєнну тематику ХХІ століття.

З іншого боку, у наукових працях, особливо такого ґатунку як докторська дисертація, завжди знайдеться місце для дискусійних моментів та суб'єктивних оцінок. Положення 4, 6, що винесені на захист, сформульовані, на мою думку, досить складно й об'ємно, радше як висновки. Доцільнішою була б інакше формулювання зі зміною синтаксичної структури речення. У першому розділі занадто уваги приділено детальному розгляду розвитку структуралізму. Це дещо перевантажує роботу. Щодо дослідження фактичного матеріалу, то варто було б звернути більше уваги на так звані «проблемні, чи маргінальні випадки». Висловлені зауваження, проте, не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

З огляду на сказане вважаємо, що дисертаційне дослідження О. Д. Мельничук «Когнітивне схематизування досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі» має фундаментальний характер, є завершеним дослідженням і може бути рекомендоване до подання у спеціалізовану вчену раду.

Голова. Завідувач кафедри підсумував, що усі рецензенти були одностайні в позитивній оцінці дисертаційного дослідження Мельничук О. Д., його відповідності паспорту спеціальності 10.02.04 – германські мови, і запропонував рекомендувати дисертацію до розгляду і подальшого захисту у спеціалізованій вченій раді.

Відбулося відкрите голосування щодо рекомендації дисертаційного дослідження Мельничук О. Д. «Когнітивне схематизування досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі» до подання у спеціалізовану вчену раду з такими результатами:

«за» – 25,

«проти» – немає,

«утримались» – немає.

Прийнято одногосно.

УХВАЛИЛИ:

1. Рекомендувати дисертацію Мельничук О. Д., подану на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови до розгляду і подальшого захисту у спеціалізованій вченій раді.

2. Прийняти такий **ВИСНОВОК** щодо дисертаційної роботи «Когнітивне схематизування досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі».

3. Апробація основних положень та результатів дослідження.

Основні положення дисертації обговорено на засіданнях кафедри прикладної лінгвістики Національного університету «Львівська політехніка» (2022-2024), а також висвітлено в доповідях на науково-практичних конференціях, семінарах різного рівня: на *міжнародних* – «Нове у філології сучасного світу» (Львів, 2015), «Пріоритети сучасної філології: теорія і практика» (Харків, 2017), Дослідження різних напрямів розвитку філологічних наук» (Одеса, 2018), «Питання сучасної філології в контексті взаємодій мов і культур» (Венеція, 2019), «Web of Science and Academic Researcher» (Київ, 2019), «Таврійські філологічні наукові читання» (Київ, 2020), «Сучасна філологія: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень» (Одеса, 2021), «Philological Sciences and Translation Studies: European potential» (Wloclawek, 2021), «Дослідження інновацій та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті» (Рівне, 2021), «Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems (Poland, 2022)», «Theoretical Assumption» (London, 2022); *всеукраїнських* – «Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації» (Житомир, 2017), «Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації» (Житомир, 2018); *регіональних* – «Тези звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов за 2020 рік» (Львів, 2021); «Тези звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов за 2021 рік» (Львів, 2022); «Тези звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов за 2022 рік» (Львів, 2023); дисертацію обговорено порозділово на щомісячних лінгвістичних міжкафедральних наукових семінарах «Текст, культура, соціум» у Львівському національному університеті імені Івана Франка (2022-2024).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Бехта І. А., Мельничук О. Д. Невербальна комунікація: дискурсна динаміка текстового концепту: монографія. Львів, Рівне: Волин. обереги, 2021. 200 с. (*особистий внесок автора: здобувачем окреслено та досліджено когнітивно-наратологічний аспект розгляду невербальної комунікації*)

2. Мельничук О. Д. Константи досвіду *невербального* в англomовному художньому дискурсі: монографія. Рівне: Волин. обереги, 2023. 312 с. (*Рецензії: 1) Бялик В. Д. Когнітивна наратологія як інструмент пізнання художнього тексту // Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Германська філологія. Чернівці : Рута. 2023. № 843. С. 161-165; 2) Макарук Л. Л. Рецензія на монографію Оксани Мельничук «Константи досвіду *невербального* в англomовному художньому дискурсі» // Актуальні питання іноземної філології: зб. наук. праць Волинського національного університету імені Лесі Українки. Одеса: ВД «Гельветика». 2023. Вип. 18. С. 81-86).*

Статті в наукових фахових виданнях:

3. Мельничук О. Д. Невербальна комунікація як структуроване знання у вимірі когнітивного аспекту художнього тексту // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»: зб. наук. пр. Одеса. 2015. Вип. 14. С. 101-103.

4. Мельничук О. Д. Теорія пізнання як основа когнітивної науки: філософський та лінгвістичний аспекти // Закарпатські філологічні студії. 2019. Вип. 10. Т. 2. С. 10-14.

5. Мельничук О. Д. Когнітивна лексикографія та лінгвістичний аналіз концепту // Закарпатські філологічні студії. 2021. Вип. 19. т. 1. С. 180-184.

6. Мельничук О. Д. Синонімія номінації контактних жестів: когнітивний аспект // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»: зб. наук. пр. Одеса. 2021. № 51. Т. 1. С. 85-88.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Бехта І. А., Мельничук О. Д. Невербальна комунікація: дискурсна динаміка текстового концепту: монографія. Львів, Рівне: Волин. обереги, 2021. 200 с. (*особистий внесок автора: здобувачем окреслено та досліджено когнітивно-наратологічний аспект розгляду невербальної комунікації*)

2. Мельничук О. Д. Константи досвіду *невербального* в англomовному художньому дискурсі: монографія. Рівне: Волин. обереги, 2023. 312 с. (*Рецензії: 1) Бялик В. Д. Когнітивна наратологія як інструмент пізнання художнього тексту // Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Германська філологія. Чернівці : Рута. 2023. № 843. С. 161-165; 2) Макарук Л. Л. Рецензія на монографію Оксани Мельничук «Константи досвіду *невербального* в англomовному художньому дискурсі» // Актуальні питання іноземної філології: зб. наук. праць Волинського національного університету імені Лесі Українки. Одеса: ВД «Гельветика». 2023. Вип. 18. С. 81-86).*

Статті в наукових фахових виданнях:

3. Мельничук О. Д. Невербальна комунікація як структуроване знання у вимірі когнітивного аспекту художнього тексту // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»: зб. наук. пр. Одеса. 2015. Вип. 14. С. 101-103.

4. Мельничук О. Д. Теорія пізнання як основа когнітивної науки: філософський та лінгвістичний аспекти // Закарпатські філологічні студії. 2019. Вип. 10. Т. 2. С. 10-14.

5. Мельничук О. Д. Когнітивна лексикографія та лінгвістичний аналіз концепту // Закарпатські філологічні студії. 2021. Вип. 19. т. 1. С. 180-184.

6. Мельничук О. Д. Синонімія номінації контактних жестів: когнітивний аспект // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»: зб. наук. пр. Одеса. 2021. № 51. Т. 1. С. 85-88.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Бехта І. А., Мельничук О. Д. Невербальна комунікація: дискурсна динаміка текстового концепту: монографія. Львів, Рівне: Волин. обереги, 2021. 200 с. (*особистий внесок автора: здобувачем окреслено та досліджено когнітивно-наратологічний аспект розгляду невербальної комунікації*)

2. Мельничук О. Д. Константи досвіду *невербального* в англomовному художньому дискурсі: монографія. Рівне: Волин. обереги, 2023. 312 с. (*Рецензії: 1) Бялик В. Д. Когнітивна наратологія як інструмент пізнання художнього тексту // Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Германська філологія. Чернівці : Рута. 2023. № 843. С. 161-165; 2) Макарук Л. Л. Рецензія на монографію Оксани Мельничук «Константи досвіду *невербального* в англomовному художньому дискурсі» // Актуальні питання іноземної філології: зб. наук. праць Волинського національного університету імені Лесі Українки. Одеса: ВД «Гельветика». 2023. Вип. 18. С. 81-86).*

Статті в наукових фахових виданнях:

3. Мельничук О. Д. Невербальна комунікація як структуроване знання у вимірі когнітивного аспекту художнього тексту // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»: зб. наук. пр. Одеса. 2015. Вип. 14. С. 101-103.

4. Мельничук О. Д. Теорія пізнання як основа когнітивної науки: філософський та лінгвістичний аспекти // Закарпатські філологічні студії. 2019. Вип. 10. Т. 2. С. 10-14.

5. Мельничук О. Д. Когнітивна лексикографія та лінгвістичний аналіз концепту // Закарпатські філологічні студії. 2021. Вип. 19. т. 1. С. 180-184.

6. Мельничук О. Д. Синонімія номінації контактних жестів: когнітивний аспект // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»: зб. наук. пр. Одеса. 2021. № 51. Т. 1. С. 85-88.

7. Мельничук О. Д. Граматика конструкцій – конструктивістський підхід у контексті когнітивного підходу // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Журналістика». Київ. 2021. Т. 32 (71). № 4. Ч. 2. С. 39-44.
8. Мельничук О. Д. Аспекти організації концептів як теорій категорійної подібності // Нова філологія: зб. наук. праць Запорізького національного університету. ВД «Гельветика». 2021. № 83. С. 175-180.
9. Мельничук О. Досвід та експіріенталізм: розвиток поняття у міждисциплінарній перспективі гуманітарних наук // Закарпатські філологічні студії: зб. наук. праць державного навчального закладу «Ужгородський національний університет». ВД «Гельветика». 2022. Вип. 23. Т. 1. С. 201-206.
10. Мельничук О., Гриців Н. Способи утворення метафор у художньому тексті як реалізація змісту номінацій жестів (на матеріалі твору «Спокута» І.Мак'юена) // Лінгвістика: зб. наук. праць державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Полтава. 2022. № 1 (25). С. 101-110 (*особистий внесок автора: здобувачем уточнено типи метафор на матеріалі англійськомовного дискурсу*).
11. Мельничук О.Д., Гриців Н.М. Досвід сфери невербального у гуманітарних науках // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету: зб. наук. праць. Серія «Філологія». ВД «Гельветика». 2022. Вип. 56. С. 99-102 (*особистий внесок автора: здобувачем обґрунтовано формування сфери невербального у гуманітарних науках*).
12. Мельничук О.Д., Гриців Н. М. Наратологія: постструктуралістське розуміння художнього тексту // Академічні студії: зб. наук. праць комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж». Серія «Гуманітарні науки». ВД. «Гельветика». 2023. Вип. 1. С. 76-83.
13. Мельничук О. Д. Роль структуралізму у контексті лінгвістичного осмислення // Південний архів: зб. наук. праць Херсонського державного університету. Серія «Філологічні науки». ВД «Гельветика». 2023. Вип. 93. С. 36-41.
14. Мельничук О.Д. Роль поезики як античної науки у формуванні сучасної

теорії нарративу // Актуальні питання гуманітарних наук: зб. наук. праць Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. 2023. № 64. Т. 1. С. 310-316.

15. Мельничук О.Д. Імпліцитний автор як втілена свідомість у моделюванні нарративу // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія «Філологія. Журналістика». ВД «Гельветика». 2023. Том 34 (73). № 3. С.143-147.

16. Мельничук О.Д. Імпліцитний читач та структура нарративної комунікації // Вісник науки і освіти. Серія «Філологія». ВД «Наукові перспективи». 2023. № 2 (8). С. 138-148.

17. Melnychuk O.D. Nonverbal Communication as Embodied Constants of Nonverbal Experience in Fictional Texts // PNAP. Scientific Journal of Polonia University. Częstochowa. V. 58. № 3. 2023. P. 156-162.

18. Melnychuk O. Knowledge Modelling in a Literary text: the Frame Model by M. Minsky // Knowledge, Education, Law, Management. №4 (56). 2023. P. 111-116.

19. Melnychuk O. Schemas and cognitive modelling of narrative // Věda a perspektivy. Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., Česká republika. 2023. № 7 (26). P. 201-210.

20. Мельничук О.Д. Інтерпретація концептів як художніх феноменів // Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Серія «Філологія». Київ: МАУП. 2023. № 2(7). С.

Статті в наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та Scopus:

21. Melnychuk O., Bondarchuk N., Bekhta I., Levchenko O. Quantitative Features of the Words Representing Nonverbal Behaviour in Ian McEwan's Fiction // Proceedings of the 6th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems (COLINS 2022). Volume I: Main Conference. Gliwice, Poland, May 12-13. 2022. P. 398-415 (особистий внесок автора: здобувачем проаналізовано процедуру кількісного вивчення слів текстового корпусу).

22. Bondarchuk N., Bekhta I., Melnychuk O., Matviienkiv O. Keyword-based

Study of Thematic Vocabulary in British Weather News // Proceedings of the 6th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems (COLINS 2022). Volume I: Main Conference. Gliwice, Poland, May 12-13, 2022. P. 451-460 (*особистий внесок автора: здобувачем описано теоретичне підґрунтя дослідження тематичного словника*).

23. Melnychuk O., Bondarchuk N., Bekhta I., Levchenko O., Yesypenko N., Hrytsiv N. The Quantitative Parameters in Computer-Assisted Approach: Author's Lexical Choices in the Novels by Martin Amis // Proceedings of the IEEE 17th International Conference on Computer Science and Information Technologies (CSIT). Lviv, Ukraine. November 10-12. 2022. P. 89-92 (*особистий внесок автора: здобувачем представлено теоретичну модель аналізу авторської лексики у зв'язку із кількісними параметрами її опису*).

24. Bekhta I., Bondarchuk N., Hrytsiv N., Levchenko O., Matviienkiv O. Melnychuk O. Computational Actualization of Idioms: Authorial Corpus-based Idiomaticity of Contemporary British Fiction // Proceedings of the IEEE 17th International Conference on Computer Science and Information Technologies (CSIT). Lviv, Ukraine. November 10-12. 2022. P. 103-106 (*особистий внесок автора: здобувачем сформовано та підготовлено текстовий корпус та параметри його опрацювання у програмі SketchEngine*).

25. Karp M., Burtnyk A., Bekhta I., Kunanets N., Melnychuk O., Shainer I. Study of Linking Words in Political Speeches of Bill Clinton Using Python // Proceedings of the IEEE 17th International Conference on Computer Science and Information Technologies (CSIT). Lviv, Ukraine. November 10-12. 2022. P. 77-82 (*особистий внесок автора: здобувачем досліджено теоретичну основу аналізу дискурсу*).

26. Melnychuk O., Bekhta I., Tkachivska M. Pearson Correlation Coefficient in Studying the Meaning of a Literary Text // Proceedings of the 7th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems (COLINS 2023). Volume II: Computational Linguistics Workshop. Kharkiv, Ukraine, April 20-21. 2023. P. 460-477 (*особистий внесок автора: автором опрацьовано суб'єкт-об'єктну модель речення та її вплив на зміст художнього тексту*).

27. Bondarchuk, N., Hrytsiv, N., Bekhta, I., & Melnychuk, O. Sentiment analysis of weather news in British online newspapers // Amazonia Investiga. 2023. 12(63). P. 99-108. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.63.03.9> (особистий внесок автора: здобувачем аргументовано використання сентимент-аналізу у газетному дискурсі).

28. Tatarovska O., Melnychuk O., Bekhta I., Karp M., Dilai I., Hrabovetska O. The Quantitative Status of Negation Words in Colonial and Postcolonial English Novels // Proceedings of the IEEE 18th International Conference on Computer Science and Information Technologies (CSIT). Lviv, Ukraine. (особистий внесок автора: розпрацьовано кількісні параметри аналізу корпусу колоніальних та постколоніальних англійських романів).

29. Dilai I., Dilai M., Bekhta I., Melnychuk O., Tatarovska O., Hrabovetska O. Automatic Extraction of Keywords from Literary Texts // Proceedings of the IEEE 18th International Conference on Computer Science and Information Technologies (CSIT). Lviv, Ukraine. (особистий внесок автора: теоретичний аналіз утворення значення у художніх текстах у зв'язку з ключовими словами).

30. Bekhta I., Tatarovska O., Melnychuk O. Negation and Mental Images // Future Technologies Conference (FTC). 2-3 November. 2023 (особистий внесок автора: представлення ідеї психічних образів у когнітивному вимірі).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

31. Мельничук О. Д. Мультимодальна комунікація у семіотично-когнітивному вимірі художнього тексту // Нове у філології сучасного світу: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС». 2015. С. 23-25.

32. Мельничук О. Д. Текстова об'єктивація концепту ГОЛОС // Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації: зб. наук. праць / заг. ред. В. В. Жуковська, В. О. Папіжук. Житомир: в-во Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2017. С. 74-79.

33. Мельничук О. Д. Структура та текстова об'єктивація концепту ГАПТИКА як складника концепту ПРОКСЕМІКА Пріоритети сучасної філології:

теорія і практика. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 15-16 грудня 2017 року). Херсон: ВД «Гельветика». 2017. С. 12-16.

34. Мельничук О. Д. Аналіз категоріального концепту НЕВЕРБАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ та складні статистичні зведення // Дослідження різних напрямів розвитку філологічних наук: Міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса, 23-24 листопада. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень». 2018. Ч. 2. С. 40-44.

35. Мельничук О.Д. Невербальна комунікація: від семіотики до міждисциплінарних теорій // Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації: Збірник наукових праць / заг. ред. В. В. Жуковська, О. Ю. Андрущенко, В. О. Папіжук. Житомир: в-во Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2018. С. 278-284.

36. Мельничук О. Д. Концепт тексту у парадигмі когнітивного підходу // Міжнародний науковий журнал «Web of Science and Academic Researchers». Київ: Всеукраїнська Вища Рада Юристів. 2019. С.199-214.

37. Мельничук О. Д. Об'єктивація пізнання: від гносеології до лінгвістики // Питання сучасної філології в контексті взаємодій мов і культур: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Венеція, 27-28 грудня, 2019. Венеція: Видавництво Венеціанського університету Ка Фоскарі. 2019. С. 121-125.

38. Мельничук О.Д. Текст як лінгво-когнітивний феномен // Таврійські філологічні наукові читання: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 24-25 січня 2020 р. Київ: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського. 2020. Ч. 2. С. 123-127.

39. Мельничук О. Д. Вивчення досвіду як лінгвістичного значення у когнітивно-нараторологічній перспективі // Тези звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов за 2020 рік. На пошану доктора філологічних наук, академіка Романа Помірка, м. Львів, 4-5 лютого, 2021 року. Львів: Львівський національний ун-т імені Івана Франка. 2021. С. 17-24.

40. Мельничук О.Д. Cognitive Linguistics and Psychological Aspects // Сучасна філологія: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень:

Міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса, 25-26 червня 2021 року. Одеса: ПО «Центр філологічних досліджень». 2021. С. 37-40.

41. Мельничук О.Д. Когнітивна семантика у перспективі концептуальної структури та мовного значення // International scientific and practical conference «Philological sciences and translation studies: European potential»: conference proceedings, July 9-10. Wloclawek: «Balyija Publishing». 2021. P. 145-149.

42. Мельничук О. Д. Принципи генеративної лінгвістики як основа когнітивного напрямку у сучасному мовознавстві // Дослідження інновацій та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Рівне 25-26 листопада, 2021 року. Рівне: МЕГІ. Видавничий дім «Гельветика». 2021. Ч. 2. С. 68-71.

43. Мельничук О.Д. Невербальна комунікація у спектрі когнітивно-наратологічних практик // Тези звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов за 2021 рік (3-4 лютого 2022 рік). Львів: ПАІС. 2022. С. 193-194.

44. Melnychuk O. // Nonverbal Cues as a Structure of Knowledge: Theoretical Assumption. Proceedings of the I International Scientific and Practical Conference. London, United Kingdom. 2022. P. 49-53. URL: <https://conference-w.com/>

45. Мельничук О. Д. Концепт ОБЛИЧЧЯ у структурі знання про невербальну комунікацію: лексикографічний аспект // Тези звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов за 2022 рік (2-3 лютого 2023 року). Рівне: Волин. обереги. 2023. С. 219-223.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

46. Бухальська С.Є., Мельничук О.Д. Компетентісно зорієнтований розвиток студента в системі навчально-виховної та методичної роботи медичного коледжу як умова модернізації вищої медичної освіти // Нова педагогічна думка. Рівне: РОІППО. 2014. № (79). С. 21-24 (*особистий внесок автора: обґрунтування ролі комунікативної компетенції, визначеної професійним спрямуванням*).

47. Мельничук О. Д., Зубілевич М. І., Фінчук Г. В. Роль мови в пізнанні

світу: семантико-філософський підхід // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Журналістика». Київ. 2020. Т. 31 (70). № 1. Ч. 3. С. 41-45 (*особистий внесок автора: розпрацювання семантико-філософської основи пізнання*).

48. Фінчук Г. В., Мельничук О. Д. Реалізація лексико-граматичних характеристик англійського дієслова «to make» // Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету. Одеса. 2020. Вип. 32. С. 110-113 (*особистий внесок автора: опис лексичної та граматичної сполучуваності дієслова «to make»*).

49. Гриців Н., Мельничук О. Когнітивне зусилля як компонент стратегії перекладача // Folia Philologica: зб. наук. праць Київського національного університету імені Тараса Шевченка. ВД «Гельветика». 2022. Вип. 3. С. 42-46 (*особистий внесок автора: аналіз когнітивного аспекту перекладацьких стратегій під час перекладацької діяльності*).

50. Гриців Н. М., Мельничук О. Д. Розпізнання та ком'ютеризування смислу: перспектива застосунку // Південний архів: зб. наук. праць Херсонського державного університету. Івано-Франківськ: ХДУ. 2022. Вип. ХС. С. 55-60 (*особистий внесок автора: аналіз когнітивних передумов та основ розпізнавання смислу художнього тексту*).

51. Гриців Н., Мельничук О. Когнітивні вияви перекладацької діяльності: ресурс, зсув, судження // Сучасні дослідження з іноземної філології: зб. наук. праць Ужгородського національного університету. ВД: «Гельветика». 2022. Вип. 3-4 (21-22). С. 27-38 (*особистий внесок автора: пояснення теоретичних когнітивних підвалин перекладання*).

4. Повнота викладу матеріалів дисертації у працях автора.

Основні положення дисертації висвітлено у *п'ятдесяти* одній публікації, із них *дві* монографії, *вісімнадцять* статей у наукових фахових виданнях, *десять* статей в наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та Scopus, *шість* статей у наукових фахових виданнях, які відображають додаткові результати дисертації, та *п'ятнадцять* праць апробаційного характеру.

5. Оцінка мови та стилю.

Дисертаційна робота написана чіткою, грамотною мовою, зміст викладено у логічній послідовності. Стыль викладу матеріалу відповідає прийнятим у науковій літературі нормам; металінгвістичний апарат є витриманим, однозначним щодо номінації понятійної системи дослідження загалом. Ілюстративний матеріал іноземними мовами оформлено без помилок.

Рішення розширеного засідання кафедр англійської філології, іноземних мов для гуманітарних факультетів, перекладознавства та контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка, кафедри прикладної лінгвістики Національного університету «Львівська політехніка», кафедр комунікативної лінгвістики та перекладу, англійської мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, кафедри граматики англійської мови Одеського національного університету імені І. І. Мечникова:

1. Дисертаційне дослідження Мельничук Оксани Дмитрівни «Когнітивне схематизування досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі» є завершеною кваліфікаційною науковою працею і виконане на належному науковому рівні, містить отримані автором нові, науково обгрунтовані результати, які у сукупності є внеском до розв'язання конкретного наукового завдання, що має певне значення для філологічної науки, – когнітивне схематизування як аналіз констант досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі.

За змістом й оформленням дисертаційна праця відповідає «Вимогам до оформлення дисертацій», затвердженим наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 зі змінам і доповненнями, внесеними наказом МОН України № 759 від 31.05.2019 та п. 7, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук. Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів», затвердженим постановою КМУ № 1197 від 17.11.2021 зі змінами внесеними згідно з Постановою КМУ № 502 від 19.05.2023.

2. Основні результати дослідження викладено у 51 публікації, із них 2 монографії, 18 статей у наукових фахових виданнях, 10 статей в наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та Scopus, 6 статей у наукових фахових виданнях, які додатково відображають результати дисертації, та 15 праць апробаційного характеру.

3. Рекомендувати дисертаційне дослідження Мельничук Оксани Дмитрівни «Когнітивне схематизування досвіду *невербального* в англійськомовному художньому дискурсі» на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови до розгляду у спеціалізованій вченій раді Д 35.051.15 Львівського національного університету імені Івана Франка і подальшого захисту.

Рецензент доктор філол. наук,
професор

Роман ДУДОК

Рецензент доктор філол. наук,
професор

Тетяна ЯХОНТОВА

Голова засідання фахового семінару
кафедри англійської філології
доктор філол. наук, професор

Іван БЕХТА

Секретар засідання
фахового семінару
кафедри англійської філології
кандидат філол. наук, доцент

Олеся ТАТАРОВСЬКА

Завідувач кафедри англійської філології
кандидат філол. наук, професор

Михайло БІЛИНСЬКИЙ

Підписи: доктора філологічних наук, професора Дудка Р. І., доктора філологічних наук, професора Яхонтової Т. В., доктора філологічних наук, професора Бехти І. А., кандидата філологічних наук, доцента Татаровської О. В., кандидата філологічних наук, професора Білинського М. Е., підтверджую:

Вчений секретар
Львівського національного університету
імені Івана Франка

доц. Ольга ГРАБОВЕЦЬКА